

ВИВЧЕННЯ ДОЦІЛЬНОСТІ ЕКСТЕМПОРАЛЬНОГО ВИГОТОВЛЕННЯ ГОМЕОПАТИЧНИХ ЛІКАРСЬКИХ ЗАСОБІВ В АПТЕКАХ

Ключові слова: фармація, гомеопатія, гомеопатичні лікарські засоби, фармацевтичний ринок, екстемпоральне виготовлення лікарських засобів

Гомеопатичний метод лікування існує понад 200 років і продовжує розвиватися завдяки своїм особливостям, до яких відноситься використання надмалих доз діючих речовин, що позитивно впливають на всі системи організму, збалансовуючи його функції, укріплюючи його власні захисні механізми, мобілізуючи потенційні можливості, сприяючи адаптації до існуючих факторів зовнішнього і внутрішнього впливу, покращує здоров'я людини [1, 2].

Важливою особливістю гомеопатичної терапії є також індивідуальний підхід до хворих завдяки екстемпоральному виготовленню гомеопатичних лікарських засобів (ЛЗ) в умовах аптек за рецептами лікарів-гомеопатів [3]. Саме в цьому напрямі діяльність лікарів-гомеопатів активно розвивається, що потребує відповідних можливостей від аптечних закладів. Тому слушно виникає питання про розширення виробничої діяльності аптек з метою екстемпорального виготовлення гомеопатичних ЛЗ. Попередній досвід свідчить, що це можна здійснювати за двома варіантами: в умовах спеціалізованих гомеопатичних аптек (відділів), що мають дозвіл на виробничу діяльність; в умовах діючих аптек загального профілю, що мають також ліцензію на виробництво ЛЗ.

З метою підтримання (налагодження) виробничої діяльності аптек за вказаними варіантами необхідні певні витрати, про які в умовах ринкових відносин доцільно мати чітке уявлення. Тобто, такі питання потребують наукового вивчення і обґрунтування, що є предметом наших подальших досліджень. Данні наукові дослідження є актуальними, бо подібні дослідження, здійснені раніше, не можуть у сучасних умовах надати повної відповіді на поставлені питання [4, 5].

Серед таких наукових завдань першочерговим постає питання про саму доцільність екстемпорального виготовлення гомеопатичних ЛЗ в аптеках за сучасних умов функціонування вітчизняного фармацевтичного ринку, на якому в обігу знаходиться значна кількість готових гомеопатичних ЛЗ промислового виробництва. Тому з метою відповіді на таке питання проведено наукове дослідження, результати якого подано у цьому повідомленні.

Матеріали та методи дослідження

Дослідження базувались на певному алгоритмі послідовності дій упродовж усього терміну їх проведення, від огляду джерел літератури по тематиці (вивчення номенклатури зареєстрованих гомеопатичних ЛЗ у Державному реєстрі лікарських засобів України, Компендіумі, науковій літературі) до проведення соціологічних досліджень серед спеціалістів фармації з питань наявності гомеопатичних ЛЗ в аптеках. За спеціально створеною анкетною опрацьовано близько 1 500 питань серед 180 провізорів 11 регіонів України, які навчалися на курсах підвищення кваліфікації на базі Інституту підвищення кваліфікації спеціалістів фармації Національного фармацевтичного університету

(Київська, Донецька, Полтавська, Чернігівська, Кіровоградська, Луганська, Сумська, Одеська, Херсонська, Хмельницька, Харківська області).

Дані оброблялись за допомогою спеціально створеної програми PSPPD (program for statistical processing of personal data), яка дає можливість отримати результати статистичної обробки багатовимірних, якісних змінних, кількість яких не обмежується. Результати оброблення експериментальних даних науково інтерпретували і використовували у подальших наукових дослідженнях [6, 7, 8].

Результати дослідження та обговорення

Встановлено, що на вітчизняному фармацевтичному ринку гомеопатичні ЛЗ представлено в основному закордонними виробниками (89,4%), а саме із Німеччини – 60,4% (Біоноріка, Дойче Хомеопаті-Уніон (ДХУ), Хеель та ін.), Австрії – 9,2% (Ріхард Бітнер), Російської федерації – 7,4% (Матерія Медика та ін.), інших країн – 12,4%. Доля гомеопатичних ЛЗ вітчизняного виробництва становить 10,6%, які надходять від Національного гомеопатичного союзу (НГС) і фірми Біолік. Таке співвідношення гомеопатичних ЛЗ на вітчизняному фармацевтичному ринку залишається майже незмінним упродовж останніх років [9].

На наступному етапі досліджень вивчили наявність гомеопатичних ЛЗ в аптечних закладах. На думку респондентів, майже в усіх аптеках (98,6%) наявні гомеопатичні ЛЗ від 17 фірм-виробників (рис. 1).

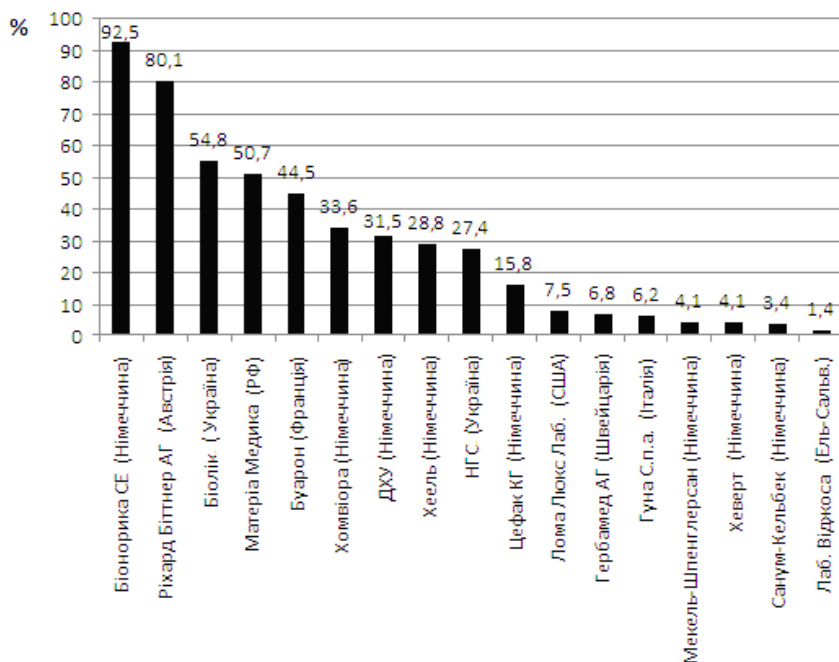

Рис. 1. Наявність гомеопатичних лікарських засобів в аптечних закладах за фірмами-виробниками

Із рис. 1 випливає, що гомеопатичні ЛЗ за фірмами-виробниками представлено в асортименті аптек по різному. Наприклад, гомеопатичні ЛЗ фірми Біоноріка (Німеччина), і за думкою респондентів, є практично в усіх досліджуваних аптеках (92,5%), а гомеопатичні ЛЗ фірми Лабораторія Віджоса (Республіка Ель-Сальвадор) наявні тільки в 1,4% аптек. Встановлено, що за таких умов доцільно виділити 6 фірм-виробників гомеопатичних ЛЗ, які є лідерами реалізації в аптечних закладах (рис. 2).

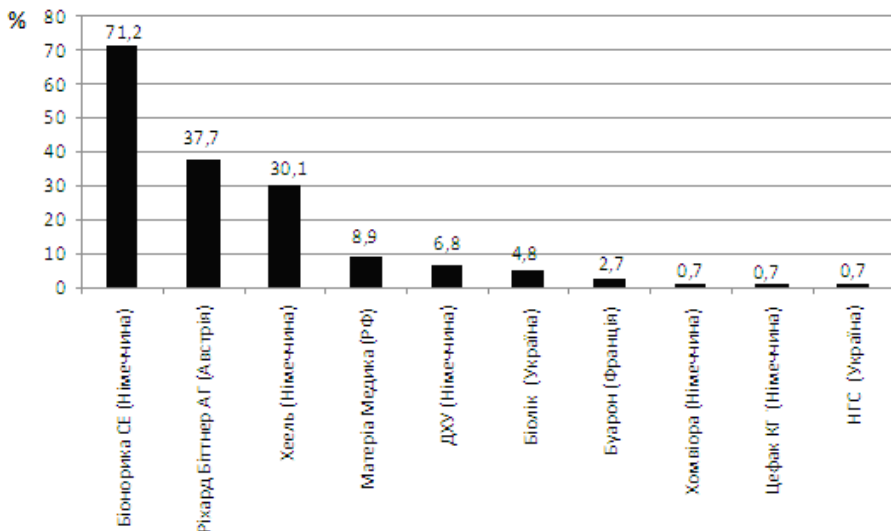

Рис. 2. Фірми-виробники гомеопатичних лікарських засобів, які є лідерами реалізації в аптечних закладах

Із рис. 2 випливає, що провідним лідером реалізації на сьогодні є німецька фірма Біонорика – 71,2%, австрійська фірма Ріхард Бітнер – 37,7%, російська фірма Матеріа Медіка – 8,9%, німецька фірма ДХУ – 6,8%. Вітчизняні фірми-виробники за реалізацією гомеопатичних ЛЗ посідають лише п'яте місце (Біолік – 4,8% і НГС – 0,7%). Отже, залишається актуальним питання створення й виробництва вітчизняних гомеопатичних ЛЗ й тим самим дає змогу реалізувати прагнення до виконання державної політики імпортозаміщення ЛЗ. Серед з'ясованих фірм-виробників необхідно виділити німецьку фірму Хеель, яка, незважаючи на теперішні проблеми [10], посідає третє місце (30,1%), але за асортиментом гомеопатичних ЛЗ є абсолютним лідером – 67 найменувань у вигляді гелів, крапель, мазей, розчинів для ін'єкцій, спреїв, супозиторіїв, таблеток.

На заключному етапі досліджень встановлено перелік гомеопатичних ЛЗ, які за наявністю їх в аптечних закладах і рівнем попиту серед споживачів посідають провідне місце. Так, за значенням коефіцієнта попиту ($k = \frac{n}{N}$, відносна величина обсягу значень n до обсягу загальної сукупності N) [7], який мав перевищувати 0,50, нами виділено 58 найменувань таких гомеопатичних ЛЗ, які наведено в таблиці.

Т а б л и ц я

**Перелік гомеопатичних лікарських засобів,
які посідають провідне місце в аптечних закладах**

Найменування гомеопатичних ЛЗ, форма випуску, дозування	Фірма-виробник	Рівень попиту (k)
1	2	3
СИНУПРЕТ® Краплі оральні по 100 мл у флаконах № 1	Біонорика	0,92
ГЕНТОС® Краплі оральні по 20 мл, або по 50 мл, або по 100 мл у флаконах-крапельницях № 1	Ріхард Бітнер	0,92
КАНЕФРОН® Н Краплі оральні по 100 мл у флаконах з дозуючим крапельним пристроєм	Біонорика	0,91
ГАЛІСТЕНА® Краплі оральні по 20 мл, або по 50 мл, або по 100 мл у флаконах-крапельницях № 1	Ріхард Бітнер	0,91

Продовження табл.

1	2	3
РЕМЕНС® Краплі оральні по 20 мл, 50 мл, 100 мл у флаконах-крапельницях № 1	Ріхард Біттнер	0,91
МАСТОДИНОН® Краплі оральні по 50 мл або по 100 мл у флаконах № 1	Біонорика	0,90
ГАЛСТЕНА® Таблетки № 12, № 24 (12х2), № 36 (12х3), № 48 (12х4)	Ріхард Біттнер	0,90
МАСТОДИНОН® Таблетки № 60 (20х3), № 120 (20х6) у блістерах	Біонорика	0,90
ГЕНТОС® Таблетки № 20, № 40 (20х2), № 60 (20х3)	Ріхард Біттнер	0,90
ПУМΠΑН® Краплі оральні по 20 мл, або по 50 мл, або по 100 мл у флаконах-крапельницях № 1	Ріхард Біттнер	0,90
ПУМΠΑН® Таблетки № 12, № 24 (12х2), № 36 (12х3), № 48 (12х4)	Ріхард Біттнер	0,88
РЕМЕНС® Таблетки № 12, № 24 (12х2), № 36 (12х3), № 48 (12х4)	Ріхард Біттнер	0,88
КАНЕФРОН® Н Таблетки, вкриті оболонкою, № 60 (20х3) у блістерах	Біонорика	0,87
ДЕЛУФЕН® Спрей назальний по 20 мл або по 30 мл у флаконах	Ріхард Біттнер	0,86
НОТТА® Краплі оральні по 20 мл, або по 50 мл, або по 100 мл у флаконах з крапельним дозатором № 1	Ріхард Біттнер	0,86
СИНУПРЕТ® Сироп по 100 мл у флаконах	Біонорика	0,86
ЦИНАБСИН Таблетки № 100 (20х5) у блістерах в коробці	ДХУ	0,86
АФЛУБІН® Таблетки № 12, № 24 (12х2), №36 (12х3), № 48 (12х4)	Ріхард Біттнер	0,86
НОТТА® Таблетки № 12, № 24 (12х2), № 36 (12х3), № 48 (12х4)	Ріхард Біттнер	0,86
ТОНЗИПРЕТ® Таблетки для смоктання № 50, № 100	Біонорика	0,85
АФЛУБІН® Краплі оральні по 20 мл, або по 50 мл, або по 100 мл у флаконах-крапельницях	Ріхард Біттнер	0,85
АНАФЕРОН ДИТЯЧИЙ Таблетки № 20 (20х1) у блістерах	Матеріа Мед.	0,84
ІНЦЕНА® Краплі для перорального застосування по 20 мл, або по 50 мл, або по 100 мл у флаконах	Ріхард Біттнер	0,83
МЕМОРІЯ® Краплі для перорального застосування по 20 мл, або по 50 мл, або по 100 мл у флаконах	Ріхард Біттнер	0,83
СИНУПРЕТ® Таблетки, вкриті оболонкою, № 50 (25х2) у блістерах	Біонорика	0,81
БРОНХИПРЕТ® Сироп по 50 мл або по 100 мл у флаконах	Біонорика	0,81
СИНУПРЕТ® ФОРТЕ Таблетки, вкриті оболонкою, № 20 (20х1), №50 (25х2), № 100 (25х4) у блістерах	Біонорика	0,81
ТОНГНАЛ® Краплі оральні по 20 мл, або по 50 мл, або по 100 мл у флаконах з крапельним дозатором № 1	Ріхард Біттнер	0,81
БРОНХИПРЕТ® ТП Таблетки, вкриті оболонкою, № 20, № 50, №100	Біонорика	0,81
ТОНЗИПРЕТ® Краплі оральні по 30 мл або по 50 мл у флаконах № 1	Біонорика	0,81
АНАФЕРОН Таблетки № 20	Матеріа Мед.	0,81
ЦИКЛОДИНОН® Краплі оральні по 50 мл або по 100 мл у флаконах	Біонорика	0,79
АТМА® Краплі оральні по 20 мл, 50 мл, 100 мл у флаконах-крапельницях №1	Ріхард Біттнер	0,79
ЦИКЛОДИНОН® Таблетки, вкриті оболонкою, № 30, № 60	Біонорика	0,79
ІНФЛЮЦИД Таблетки № 60 (20х3) у блістерах в коробці	ДХУ	0,79
ІМУПРЕТ® Краплі оральні по 100 мл у флаконах № 1	Біонорика	0,77
ТОНЗИЛО-ТРЕН Таблетки № 60 (20х3) у блістерах	ДХУ	0,77

1	2	3
ІМПАЗА Таблетки № 20 у блістерах	Матеріа Мед.	0,76
ІМУПРЕТ® Таблетки, вкриті оболонкою, № 50 (25x2) у блістерах	Біонорика	0,73
УСПОКОЙ Таблетки № 20 у блістерах	Матеріа Мед.	0,73
ВОКАРА® Краплі оральні по 20 мл, або по 50 мл, або по 100 мл у флаконах-крапельницях № 1	Ріхард Біттнер	0,73
ІНФЛЮЦИД Розчин оральний по 30 мл у флаконі № 1	ДХУ	0,70
АФАЛА Таблетки № 40 (20x2), № 100 (20x5) у блістерах	Матеріа Мед.	0,70
ЦЕФАВОРА Краплі оральні по 50 мл або 100 мл у флаконах №1	Цефак	0,68
КЛІМАКТОПЛАН Н Таблетки № 100 (20x5)	ДХУ	0,65
ТЕНОТЕН ДИТЯЧИЙ Таблетки № 40	Матеріа Мед.	0,63
ОЦИЛОКОКЦІНУМ® Гранули дозовані по 1 г у пеналах № 6	БУАРОН,	0,62
АСІНІС® Краплі оральні по 20 мл, 50 мл, 100 мл у флаконах-крапельницях № 1	Ріхард Біттне	0,62
РИНТАЛ Таблетки № 100 (20x5) у блістерах	ДХУ	0,61
АРТРОФОН Таблетки № 40 (20x2) у блістерах в карт. коробці	Матеріа Мед.	0,61
ДЕНТОКІНД Таблетки № 150 у флаконах № 1	ДХУ	0,59
ПРОПРОТЕН-100 Таблетки № 20, № 20x2	Матеріа Мед.	0,59
ДОРМІКІНД Таблетки № 150	ДХУ	0,57
ТЕНОТЕН Таблетки № 20 (20x1), № 40 (20x2) у блістерах	Матеріа Мед.	0,56
АВІА-МОРЕ Таблетки № 20 у блістерах	Матеріа Мед.	0,55
ЦЕФАМАДАР Таблетки № 100 (20x5) у блістерах	Цефак	0,54
ІМУНОКІНД Таблетки № 150 у флаконах № 1	ДХУ	0,52
ПРОПРОТЕН-100 Краплі оральні, розчин по 25 мл у пляшках	Матеріа Мед.	0,51

Відповідно до класифікаційної системи АТС (Anatomical Therapeutic Chemical classificatory system) [11], складений перелік гомеопатичних ЛЗ представлений у своїй більшості такими групами: R – засоби, що діють на респіраторну систему, G – засоби, що діють на сечостатеву систему та статеві гормони, N – засоби, що діють на нервову систему. Тобто, перелік гомеопатичних ЛЗ охоплює далеко не всі фармацевтичні групи ЛЗ, що також підтверджує доцільність створення й збільшення виробництва вітчизняних гомеопатичних ЛЗ.

Таким чином, враховуючи низький рівень наявності вітчизняних гомеопатичних ЛЗ на фармацевтичному ринку, необхідне подальше їх створення та промислове виробництво в нашій країні, в тому числі екстемпоральне виготовлення в умовах аптек.

Стосовно екстемпорального виготовлення гомеопатичних ЛЗ, нами встановлено, що за думкою респондентів тільки 3,4% діючих аптек мають ліцензію на виготовлення ЛЗ. Отримані результати співпадають з даними Державної служби України з ЛЗ станом на 01 грудня 2013 р. [12]. Таким чином, існує потреба саме в розширенні екстемпорального виробництва гомеопатичних ЛЗ, яке можливе за рахунок створення спеціалізованих гомеопатичних аптек або його розширення в існуючих аптеках загального профілю, що мають ліцензію на виробничу діяльність.

Нагальна потреба у розвитку виготовлення гомеопатичних ЛЗ додатково підтверджується результатами дослідження звернень до аптек відвідувачів з

рецептами на гомеопатичні ЛЗ від лікарів різних спеціальностей. Серед опитуваних респондентів було встановлено, що у 24,6% аптек протягом робочої зміни спостерігається до 10 таких звернень, 5,5% аптек – від 10 до 15 звернень і у 0,7% – від 15 до 20 звернень. Також з'ясовано, що серед таких звернень 21,2% припадає на прописи екстемпорального виготовлення гомеопатичних ЛЗ.

В и с н о в о к

Результати вивчення наявності гомеопатичних ЛЗ на вітчизняному фармацевтичному ринку свідчать про перевагу пропозицій закордонних виробників. Разом з тим, існуючі гомеопатичні ЛЗ на вітчизняному фармацевтичному ринку не задовольняють повністю індивідуальний підхід гомеопатичного методу лікування. Тому важливим є розширення промислового виробництва й створення нових вітчизняних гомеопатичних ЛЗ, а також їх екстемпорального виготовлення в умовах спеціалізованих гомеопатичних аптек (відділів) і на базі діючих аптек загального профілю, що мають право на виробничу діяльність згідно з ліцензійними умовами.

З метою реалізації такого завдання потрібні подальші дослідження організаційно-економічних складових, які є необхідними для планування витрат на створення чи розширення екстемпорального виготовлення гомеопатичних ЛЗ в аптеках за сучасних умов.

Л І Т Е Р А Т У Р А

1. Мнушко З. Н., Грекова И. А. Гомеопатические лекарственные средства глазами потребителей // Провизор. – 2000. – № 4 – С. 16–19.
2. Тихонов А. И., Тихонова С. А., Ярних Т. Г. и др. Основы гомеопатической фармации: Уч. для фарм. вузов / Под ред. А. И. Тихонова. – Харьков: НФАУ, Золотые страницы, 2002. – 576 с.
3. Тихонов О. І., Чорна Н. А., Жукова Т. В. Проблеми та перспективи розвитку гомеопатичного методу лікування // Вісник фармації. – 2006. – № 4. – С. 32–35.
4. Должникова О. Н. Совершенствование лекарственного обеспечения населения через гомеопатические аптеки: Дис. ... канд. фарм. наук: 15.00.01. – Харьков: 1992. – 24 с.
5. Толочко В. М., Должникова О. Н., Крепак Н. В., Каиперская В. Н. Нормирование сети специализированных гомеопатических аптек (отделов) в областных центрах и городах областного подчинения: Метод. реком. – К., 1991. – 10 с.
6. Пархоменко В. М. Організація вибіркового обстежень. – К.: ККНЕУ, 2004. – 127 с.
7. Толочко В. М., Вакулєнко Д. В. Комп'ютерна програма статистичної обробки анкетних даних забезпечення населення гомеопатичними лікарськими засобами psppd (program for statistical processing of the personal data) та алгоритм її використання: Інформ. лист. – Харків: НФаУ, 2014. – 9 с.
8. Державний реєстр лікарських засобів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.drlz.kiev.ua/>
9. Толочко В. М., Должникова О. Н. Изучение номенклатуры гомеопатических препаратов на фармацевтическом рынке Украины // Провизор. – № 11. – 2001. – С. 13–14.
10. Офіційний сайт фірми «Хеель» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://heel-apteka.com.ua/>
11. Справочник лекарственных препаратов Компендиум [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://compendium.com.ua>
12. Еженедельник Аптека [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.apteka.ua/article/264473>

Надійшла до редакції 28. 01. 2014.

ИЗУЧЕНИЕ ЦЕЛЕСООБРАЗНОСТИ ЭКСТЕМПОРАЛЬНОГО ИЗГОТОВЛЕНИЯ
ГОМЕОПАТИЧЕСКИХ ЛЕКАРСТВЕННЫХ СРЕДСТВ
В АПТЕКАХ

Ключевые слова: фармация, гомеопатия, гомеопатические лекарственные средства, фармацевтический рынок, экстемпоральное изготовление лекарственных средств

А Н Н О Т А Ц И Я

Гомеопатический метод лечения предусматривает индивидуализированный подход к каждому пациенту, который осуществим благодаря экстемпоральному изготовлению гомеопатических лекарственных средств. Поэтому целью работы было обоснование целесообразности экстемпорального изготовления гомеопатических лекарственных средств.

Объектом исследований является отечественный фармацевтический рынок и присутствующие на нем гомеопатические лекарственные средства, а также результаты социологических исследований среди специалистов фармации из регионов Украины.

Проведенные исследование показали, что присутствующие на отечественном фармацевтическом рынке готовые гомеопатические лекарственные средства не позволяют полностью удовлетворить потребности индивидуального подхода при применении гомеопатического метода лечения. Целесообразно их перечень расширять, обратив внимание на создание и производство отечественных гомеопатических лекарственных средств, в том числе особенно на экстемпоральное изготовление в условиях аптек.

Для решения такой задачи нужны дальнейшие исследования организационно-экономических составляющих, которые необходимы при организации производственных процессов экстемпорального изготовления гомеопатических лекарственных средств в условиях аптек, а также планировании затрат на их проведение.

V. M. Tolochko, D. V. Vakulenko
National Pharmacy University, Kharkiv

STUDY THE APPROPRIATENESS OF EXTEMPORANEOUS PRODUCTION OF HOMEOPATHIC
DRUGS IN PHARMACIES

Key words: pharmacy, homeopathy, homeopathic drugs, the pharmaceutical market, the extemporaneous production of drugs

А Б С Т Р А К Т

Homeopathic treatment provides an individualized approach to each patient, which can be achieved through extemporaneous production of homeopathic medicines (drugs). Therefore, the goal of this study is to prove the appropriateness of extemporaneous production of homeopathic medicines.

The object of research was the domestic pharmaceutical market and homeopathic medicines that are present on it, as well as the results of sociological researches among experts in pharmacy from the regions of Ukraine.

Studies have shown that ready-made homeopathic drugs that are present in the domestic pharmaceutical market do not completely satisfy the needs of an individual approach when using homeopathic treatment. It's reasonable to expand their list, paying attention to the creation and production of domestic homeopathic drugs, especially including the extemporaneous production in pharmacies.

To solve this problem it is necessary to continue the study of organizational and economic components that are needed in the organization of extemporaneous production processes of homeopathic drugs in pharmacies and plan costs for their implementation.

Електронна адреса для листування з авторами: ucf-ipksf@mail.ru